

BESLUT

2014-02-17

Dnr: 13/02391

SAKEN

Kobra, SVT1, 2013-10-23, program om hur det politiska klimatet påverkat kulturen i Ungern; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmet frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMET

Programmet handlade om hur de politiska förändringarna som skett i Ungern de senaste åren påverkat kulturen och möjligheten att utöva kultur som utmanar makten. I programmets påannonsering sades följande.

(Programledare) – Högerextremister heilar, antisemitismen vädras och kulturarbetare hukar. (Robert Alföldi) – [Svensk översättningstext] Systemet vill bara tillåta ett visst tänkesätt. (Ágnes Heller) – Det håller på att förgifta nationen. (Programledare) – Välkomna till Ungern.

Reportaget inleddes med bilder på en militär som poserade, människor som viftade med ungerska flaggan och programledaren som stod på en gata i Ungern och sa följande.

Nationalismen är på frammarsch i Europa liksom högerextremismen. Ingenstans är det väl så tydligt som just här i Ungern. Ett högerpopulistiskt parti som heter Fidesz vann senaste valet. Fick mer än 50 procent av rösterna och har egen majoritet i parlamentet och är ivrigt påhejad av ett högerextremistiskt parti som heter Jobbik, som fick 17 procent av rösterna. De senaste tre åren så har drygt 600 lagändringar genomförts. Man har ändrat konstitutionen – allt för att man ska förändra landet så att det blir som de vill ha det. Och man kan också väldigt tydligt se att kulturen har blivit ett slagfält. Ungern är på många sätt en gåta. Här finns det tre sidor på varje mynt, brukar ungrarna själva säga. Och i sig är det inget odemokratiskt som nu har hänt. Det finns ingen statskupp, ingen klassisk censur. Men de styrande har ändå förändrat landet i grunden så mycket att Europaparlamentet, Venedigkonventionen, USA och Europarådet kritiserat och även försökt stoppa utvecklingen. Vi frågar oss: hur

påverkar det här kulturen? Vad händer med de som utmanar makten? Och vilken kultur vill makthavarna själva se?

I reportaget som följde visades bilder från en konsert där konsertdeltagare intervjuades och reportern sa följande.

Det är lördag kväll och vi befinner oss i en småstad som heter Győr. Här, precis som på många håll i Ungern, behöver man inte gå långt för att hitta en högerextrem konsert.

Därefter medverkade rapparen Dopeman som tog politisk ställning mot extremhögern och den politiska makten med låten "Bazmeg". Dopeman berättade att extremhögern är så framgångsrik i Ungern för att Ungern har fått det allt sämre ekonomiskt. I låten "Bazmeg", som kan översättas till "dra åt helvete", finns inslag av nationalsången och Dopeman blev polisanmäld för att ha vanärat en nationell symbol. Reportern berättade att polisutredningen lades ner men att Dopeman därefter haft det svårt att få spela offentligt. Bilder från konserten visades återigen och programledaren sa följande.

Hur kommer det sig då att högerpopulismen och högerextremismen fått sådant fäste just här? Ja, enligt vissa så finns det en längtan tillbaka till kommunisttidens mer auktoritära styre då Ungern också i bland kallades för "den lyckligaste baracken i det socialistiska lägret". Andra menar att det har med de svåra ekonomiska tiderna att göra. Men resultatet är hur som helst att det blir allt vanligare att folk vädrar sina antisemitiska åsikter, att det finns en hätsk stämning mot homosexuella och romer och en tilltagande censur.

Därefter uttalade sig Èva Simon, jurist på den ideella organisationen Tasz som verkar för yttrandefrihet i Ungern, om att det regerande partiet fick två tredjedelar av platserna i parlamentet och införde en ny grundlag och ny medielagstiftning utan att oppositionen kunde påverka. Bland annat sa hon följande.

[Svensk översättningstext] Det finns bara en handfull oberoende hemsidor och tidskrifter i Ungern. De flesta stora medier står antingen regeringen nära eller så är de influerade av regeringen. Oberoende medier existerar inte i Ungern – utom de jag nämnde.

Filosofen Ágnes Heller intervjuades därpå. Bland andra visades en bild på Miklós Horthy, Ungerns statschef under andra världskriget, tillsammans med Adolf Hitler. Följande sades.

(Reporter) – En av dem få som öppet vågar kritisera regeringen är filosofen Ágnes Heller. Hon är född 1929 och har upplevt såväl den kommunistiska som den nazistiska tiden i landet. (Ágnes Heller) – [Svensk översättningstext] Om man talar om hela Ungern med landsbygd, byar och allt så är det bara propagandaapparaten som når ut. Och folk blir naturligtvis påverkade och börjar tro på propagandan. Eller så kommer de fram till att politiker antingen är ynkryggar eller kräk. (Reporter) – I Ungern i dag är det en liten grupp makthavare som bestämmer nästan allting. (Ágnes Heller) – [Svensk översättningstext] Ungerns premiärminister är Viktor Orbán. Han utsåg presidenten, en ungdomsvän. Och han utsåg parlamentets ordförande, ännu en ungdomsvän. Han

utsåg chefen för Ungerns rättsväsen – hustrun till en ungdomsvän. Det är rena maffian! Svågerpolitik! Fullständigt vanvettigt! (Reporter) – De styrande i Ungern har en tradition att visa sin makt på ett sätt som kan te sig helt absurt. (Ågnes Heller) – [Svensk översättningstext] Att döpa om gatorna är en ungersk tradition. Jag har bott på samma gata i 30 år. Trots det har jag bott på fyra olika gator, för att de ideligen byter namn på den. Varje ny regering döper om gatorna. Nu är det på modet att döpa gatorna efter gamla Horthy-anhängare. Gamla fascister – antisemitiska högerextremister. (Reporter) – De senaste åren har en stor del av den ungerska befolkningen lämnat landet. Mellan 300 och 400 000, varav många är unga människor som har flyttat ut i Europa. Men de som bor kvar, hur reagerar de på den nuvarande situationen? (Ågnes Heller) – [Svensk översättningstext] Befolkningen är passiv. Man lider, men sätter sig inte upp mot regeringen. Det råder stor rädsla i landet. Motståndare till regeringen kan bli av med jobbet. Till exempel om man är lärare. Det gör att folk är rädda, kanske räddare än befogat. (Reporter) – Ett av de problem som känns igen från historien är smutskastningen av minoriteter. De särskilt utsatta grupperna i dagens Ungern är romer, homosexuella och judar.

Det visades därefter bilder på män klädda i uniformerade svarta kläder som stod på rad och på ett tal från en representant från partiet Jobbik som sa följande i svensk översättningstext.

De israeliska erövrarna, investerarna och expansionisterna borde söka sig till ett annat land, för Ungern är inte till salu.

Ågnes Heller intervjuades igen och sa följande i svensk översättningstext.

Det finns antisemitism i Ungern, men det finns överallt, i alla fall i Europa. Problemet är den offentliga antisemitismen, att det är accepterat att göra antisemitiska uttalanden i parlamentet. Och personerna som framför såna tal kan skickas med officiella delegationer, parlamentsdelegationer, utomlands. Det är skillnaden!

Ågnes Heller berättade att ungerska makthavarnas slogan är arbete, bön, fosterland i stället för frihet, jämlikhet, broderskap och att det håller på att förgifta nationen. Samtidigt visades en grafisk text med orden ”work, prayer, nation” och en symbol i bakgrunden. Programledaren frågade sig därefter vad detta innebär för kulturen i Ungern. I reportaget som följde sa reportern följande.

Ett av de problem som är mest kännbart för de ungerska kulturarbetarna i dag är att det är svårt att få finansiering eller statligt stöd. Och de som får det väcker lätt avundsjuka och misstro. Det här är den judiske koreografen Iván Markós senaste föreställning ”Den mänskliga tragedin”. Iván Markó är en av de ytterst få judiska konstnärerna som får statligt stöd i Ungern. Och på premiären några dagar tidigare blev föreställningen utsatt för en aktion.

Bilder visades från en aktion som genomfördes mot koreografen Iván Markós föreställning. Reportaget fortsatte därefter med att fråga hur det politiska klimatet har påverkat den ungerska filmkulturen. Den internationellt prisbelönta filmregissören Béla Tarr berättade att han numera arbetar från Sarajevo. Reportern sa bland annat följande.

De regerande Fidesz har en otydlig och lågprioriterad kulturpolitik. Till exempel har de

ingen egen kulturminister. Desto mer tydliga med sin vision är högerextrema Jobbik som har Stor-Ungerns historiska gränser i sin flagga. Vi träffade de på ett kvällsmöte i den lilla staden Székesfehérvár.

Därefter uttalade sig en länsordförande för Jobbik om vad han var mest stolt över när det gäller musik, dans och historia.

[Svensk översättningstext] Ungersk folkdans är väldigt berömd. De flesta av oss i Jobbik-partiet vill att våra barn får lära sig ungersk folkdans och folkmusik. Det är vår identitet och kultur som vi vill visa upp. Vi vill upprätthålla den här kulturen.

Avslutningsvis intervjuades den förra direktören för Nationalteatern i Budapest, Robert Alföldi, om det motstånd han mött i sitt kulturella skapande. Inför intervjun sa programledaren bland annat att han ”försvann med buller och bång” och följande.

(Programledare) – Hur kommer det sig då att Alföldi som själv hela tiden får höra att han är anti-ungersk och anti-nationalist, en landsförrädare, gett sig på en pjäs som handlar om nationens födelse och nationalism? Ja, han vill visa att inte ens vid år noll för den ungerska staten så fanns det enighet. Att inte ens då fanns en syn på historien. (Robert Alföldi) – [Svensk översättningstext] Det är ett argument som är lätt att ta till inom ramen för dagens politik. Det är väldigt lätt att bemöta all kritik genom att säga att något inte är tillräckligt ungerskt. Därvidlag är ungrarna traditionsbundna. Det har hänt förr under vår historia, och även under de senaste hundra åren. (Programledare) – Det har stormat kring Alföldi. Extremhögern har hotat honom. Exempelvis har marscher anordnats där man krävt att han som bög, perverterad och jude ska avgå. Men Alföldi har samtidigt lockat storpublik till teatern och gjort den aktuell och relevant. Så när hans förordnande inte förlängdes tolkades det som politik. Som ett sätt att tysta honom och ge hans belackare en klapp på axeln. Men Alföldi vill inte ta på sig någon martyroll. (Robert Alföldi) – [Svensk översättningstext] Jag vill inte syssla med sånt här. Jag vill vara en trovärdig regissör som gör ett bra jobb. Jag vill inte se nåt märkvärdigt i det. Jag vill se det som helt naturligt att jag får syssla med det här. Vi är på väg mot ett system som bara vill tillåta ett visst tänkesätt. Det gäller i synnerhet konstnärligt arbete. Spelreglerna är väldigt tydliga. Att jag har hamnat i den här situationen säger mer om Ungern än om mig. Det krävs inte mycket för att man ska råka ut för sånt här. Den sida som det ungerska samhället visar upp är mycket sorgligare än det jag har råkat ut för. (Programledare) – Dagen efter har nästan samtliga tidningar "István, konungen" antingen på nyhetsplats, ledarsida eller kultursida: "Vem behöver detta?", "Skandalföreställning", "Alföldis István väcker storm". Det är några av rubrikerna. Laszlo Szentes Zöldi skriver i liberala Magyar Hirlap "István, drottningen" och insinuerar att Alföldis sexuella läggning feminiserat den annars så virile István. Men inget av det vet vi när vi sitter och pratar direkt efter premiären i den varma ungerska natten. (Robert Alföldi) – [Svensk översättningstext] De kommer säkert att avsky den. Jag hoppas att de ser föreställningen först. Jag är ingen kämpe, jag skapar teater.

Sedan visades bilder på länsordföranden för Jobbik igen och folk som dansade folkdans. Programledaren avslutade med att säga följande.

Det finns historiker och forskare som menar att man faktiskt ska gå på konfrontationslinje med den här typen av högerextremistiska rörelser, som Jobbik här i Ungern är. Att man ska kalla dem fascister. Att man inte ska vika sig utan att man ska kalla saker vid dess rätta namn. Och att fascismen kan finnas mitt i en fungerande demokrati. Många av de konstnärer och kulturarbetare som bor här och som blir påhoppade, de väljer att

inte ge sig in i ett ordkrig med högerextremisterna utan tycker att deras väg ska tala för sig själv och att smutskastningen den kan högerextremisterna själva stå för. Och det kanske är svårt nog att bara låta bli att ge igen, inte minst med tanke på hur privat och personlig smutskastningen ofta blir.

ANMÄLNINGARNA

Programmet har anmälts av 29 personer. Majoriteten av anmälarna anser att programmet var ensidigt, att reportern tog ställning i kontroversiella frågor och att det innehöll omfattande felaktigheter. Flera anmälare anser att det var hets mot folkgrupp att sända detta program på Ungerns minnesdag av 1956 års revolt och samma datum som Ungern utropades till republik. Anmälarnas kritik sammanfattas enligt följande.

Opartiskhet

Anmälarna anser att programmet var obalanserat och missvisande genom att visa små extrema subkulturer och presentera det som ett allmäntillstånd för den ungerska kulturen. I programmet medverkade endast vänsterdebattörer, kritiker till regeringen och extremister. Urvalet av informanter var missvisande. Flera anmälare anser att påståendena i programmet förstärktes av manipulerade, ihopklippta bilder på gamla fascistmarscher och Adolf Hitler som inte hade någon förankring i verkligheten. Anmälarna anser vidare att någon från partiet Fidesz borde fått bemöta eller kommentera kritiken som presenterades. Fakta som motsäger bilden som *Kobra* ville förmedla fick inget utrymme. Anmälare anför att den ungerska regeringen har vidtagit flera åtgärder som har till syfte att styra landet i motsatt riktning i förhållande till den bild som förmedlades i programmet. Det förmedlades en negativ bild av Ungersk folkdans som ger den en felaktig etikett. Folkdansen är en inkluderande kulturyttring med inslag från flera närliggande länder. Man dömer ut två tredjedelar av den ungerska befolkningen som på ett demokratiskt sätt har röstat på partiet Fidesz. Flera anmälare är kritiska till det aktuella programmets text på *Kobras* Facebooksida och anser att *Kobra*-redaktionen censurerat kritik som de framfört på Facebooksidan samt att det visar på att *Kobra* har något att dölja.

Saklighet

Anmälarna anser att *Kobra* har vinklat fakta och inte kontrollerat om påståendena som medverkande i programmet för fram var riktiga eller inte. Anmälarna anför sammanfattningsvis följande felaktigheter.

1. Uttalandet "Nationalismen är på frammarsch i Europa liksom högerextremismen. Ingenstans är det väl så tydligt som just här i Ungern" var vinklat. Att inte nämna länder som Grekland, Frankrike, Belgien, Ryssland, Tyskland eller Sverige var missvisande.
2. Jobbik som ivrig påhejare av Fidesz är fel. De har väldigt olika partiprogram och Jobbik sitter i oppositionen och de har inga som helst samarbeten. Jobbik sitter i det Ungerska parlamentet på samma sätt som

Sverigedemokraterna sitter i riksdagen. Vinklingen av Fidesz som ett fascistiskt parti var fel.

3. Att över 600 lagar har ändrats för att det ska bli som regeringen vill ha det var ett absurt uttalande.
4. Uttalandet "Här, precis som på många håll i Ungern, behöver man inte gå långt för att hitta en högerextrem konsert" är propaganda. Det vilseleder en okunnig publik att tro att fenomenet är större än vad det är. Uttalande om att det finns många högerextrema konserter i Ungern var absurt. Bilderna från nazistkonserten blandades med bildsekvenser med en grupp ungdomar från Kapúvár som inte hade något med konserten att göra.
5. Att påstå att "folk" vädrar sina antisemitiska åsikter och att det råder hätsk stämning mot homosexuella var grovt generaliserande och stämmer inte.
6. Det var fel att påstå att oberoende media inte finns i Ungern.
7. Inga gator har döpts om till kända högerextremister och absolut inte efter Adolf Hitler.
8. Ytterst tveksamt om någon lärare fått sparken för att vara kritisk till regeringen.
9. I programmet visades en gammal inspelning av den förbjudna organisationen Magyar Gárda (Gardet) från 2009 som var missvisande.
10. Påståendet att Ágnes Heller är en av få som öppet vågar kritisera regeringen är absurt.
11. Det var lögn att oberoende information inte når landsbygden, flera miljoner ungrare har tillgång till internet.
12. Ágnes Hellers uttalande "I Ungern i dag är det en liten grupp makthavare som bestämmer nästan allting" var felaktigt.
13. Premiärministern kan inte tillsätta sina vänner. Det är tydligt reglerat hur en sådan tillsättning går till i konstitutionen. Ágnes Hellers uttalande var felaktigt.
14. Det antisemitiska uttalande som gjorts i parlamentet av en företrädare för Jobbik har starkt fördömts av alla partier och han har inte tillstånd att representera Ungern utomlands. Det har skett vid ett tillfälle men *Kobras* översättning av Ágnes Heller var i plural.
15. Regeringens slogan "arbete, bön, fosterland" har aldrig använts och var något som Ágnes Heller hittade på.
16. Robert Alföldi fick inte sparken. Hans förordnande förlängdes inte.
17. Robert Alföldis uttalande om att "systemet bara vill tillåta ett sätt att tänka" faller på sin orimlighet när han anser sig vara förföljd men ändå har möjlighet att regissera oliktankande föreställningar.
18. Iván Markós balettföreställning blev stoppad på grund av pornografiskt innehåll och inte på grund av politiska åsikter.

En anmälare kritiserar programmet för att vara för snällt i sin analys "av

ondskans samhällsutveckling” i Ungern.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför sammanfattningsvis följande.

Programmet var en skildring av det ungerska kulturlivet med utgångspunkt i de politiska förändringar som skett i Ungern de senaste åren. Programmet avslutades med att programledaren berättade att många konstnärer och kulturarbetare som blir påhoppade av extremhögern och som bor i Ungern väljer att inte gå i svaromål.

Varje år gör *Kobra* några program som handlar om kulturlivet i enskilda länder eller regioner mot bakgrund av hur samhället ser ut. Under år 2013 har Kobra gjort program om Västafrika, Colombia, Ungern och de arabiska länderna.

Opartiskhet

Frågan om opartiskheten består av tre delar; frågan om ensidig skildring, frågan om ställningstagande i kontroversiella frågor och frågan om utpekad part fått möjlighet att bemöta kritik.

För att bedöma frågan om ensidighet måste bakgrunden beaktas. Programmet skildrade kulturlivet i Ungern mot bakgrund av politiska förändringar. Dessa förändringar har åstadkommit av två partier; Fidesz som sitter i regeringen och Jobbik som varit en pådrivande kraft när det gäller ultranationalism, antisemitism och inskränkningar av demokratiska fri- och rättigheter. SVT anser att den kritik som riktades i programmet mot det politiska och kulturella klimatet i Ungern balanserades av uttalanden från de ansvariga. Anhängare till Jobbik och den ultranationalistiska kulturen fick berätta varför de stödjer den kritiserade utvecklingen. Klipp från ett tal av en representant för Jobbik visades. Programledaren redovisade den kritik som den tidigare direktören för Nationalteatern hade fått och som gjorde att han lämnade sitt arbete. Jobbiks företrädare Janos Argyelan fick berätta vad han såg som viktigt i den ungerska kulturen. Mot bakgrund av detta anser SVT att skildringen i programmet inte kan sägas vara ensidig även om det har en kritisk ansats, vilket är helt i linje med SVT:s granskande uppdrag och uppdraget att stimulera till debatt.

När det gäller frågan om ställningstaganden i kontroversiella frågor så kan SVT inte se att varken reporter eller programledare gör några sådana. En anmälare lyfter upp frågan om ställningstaganden i kontroversiella frågor men ger inga exempel på detta i sin anmälan. De exempel han för fram gäller påpekanden om att reportern eller programledaren skulle ha varit osakliga. Programmets utgångspunkt var att Ungern drivit i riktning mot ultranationalism, inskränkningar i pressfriheten och en växande acceptans för antisemitism. En

sådan utgångspunkt kan knappast betraktas som kontroversiell. Både EU-kommissionen, Amnesty, internationell press och internationella judiska organisationer har påtalat just detta.

SVT anser inte heller att det förekommer någon sådan kritik som enligt sändningstillståndet kräver ett bemötande. Kritik mot utvecklingen i Ungern från enskilda medverkande balanserades av den medverkan som fanns av Jobbiks representanter och av de redovisningar som görs av regeringens bevekelsegrunder.

Redaktionen hade också betydande svårigheter att få företrädare för regimvänlig press och regimvänliga kulturarbetare att uttala sig. Chefredaktörer från regeringsvänliga tidningar svarade aldrig på redaktionens förfrågan om en intervju. På plats i Budapest avvisades teamet från tidningen Magyar Nemzet när man försökte få en intervju. Redaktionen sökte också den nye direktören för Nya Teatern i Budapest, György Dörner som utnämnts av Fidesz borgmästare. György Dörner ville inte ställa upp, han avvisade redaktionens begäran att få intervju någon annan på teatern liksom en förfrågan om att filma ett event som anordnades på teatern. Även Jobbiks partiledare, Gábor Vona, avvisade på plats en intervju om partiets kulturpolitik.

SVT anser att det måste vara möjligt att göra ett program om kulturlivet i Ungern utan att regeringens företrädare intervjuas, särskilt som den ungerska regeringen saknar kulturminister.

Saklighet

1.

Inget annat land i Europa har ett nationalistiskt och konservativt parti med egen majoritet i regeringsställning, som gör så att de ges möjlighet att ändra i konstitutionen, samt utöver det ett högerextremt parti som fått 17 procent av rösterna. Det nämndes i programmet att nationalism och högerextremism är en allmän trend i Europa. Exempelvis Grekland har det högerextrema partiet Gyllene Gryning sju procent i valet år 2012, vilket är betydligt mindre och detta ser redaktionen ingen anledning att nämna specifikt i programmet om Ungern.

2.

Programledarens formulering att Fidesz och Jobbik har en samspelande relation är en allmän sanning, som inte är ifrågasatt. Deras tankevärldar är besläktade inte minst när det handlar om den nationalistiska synen på Ungern och Ungerns historia samt synen på minoriteter. Direkt antisemitism och propaganda mot romer förekommer även inom Fidesz. Ett exempel var när en av Fidesz grundare talar om romer som djur som "inte ska tillåtas existera". Många ungrare vittnar om att Fidesz genomfört stora delar av Jobbiks antisemitiska förslag och titt som tätt kommer med antisemitiska och antiromska utspel för att attrahera Jobbiks väljare.

Tidningen Der Spiegel skriver att det inte längre är någon klar gräns mellan Fidesz och Jobbiks kulturpolitik. Exempel på hur Fidesz har närmat sig Jobbiks politik är: en minnesdag för Trianon har införts, politiker från Fidesz har medverkat i invigningar av Miklós Horthy statyer, The National Core Curriculum har rekommenderat antisemitiska författare från krigstiden, det har införts inriktade insatser mot främst romer i utbyte mot att de ska få ta emot socialbidrag, paramilitära organisationer har stärkts samt rätten att använda vapen för att skydda sin egendom.

Al Jazeera nämner också i en artikel från 22 maj 2013 att stödet som Fidesz får från Jobbik handlar om att hatbrott mot romer och antisemitism har ökat i landet.

3.

Programledarens formulering i inledningen om att över 600 lagar har ändrats baseras bland annat på en artikel från The Economist den 8 juni 2013. Debatten kring dessa lagändringar har skildrats ingående i svensk media, bland annat i Dagens Nyheter (DN) den 17 april 2013.

Regeringen borde ta avstånd från Viktor Orbans ungerska regering och be honom sluta med attackerna mot de viktiga grundlagar som formar en demokratisk rättsstat. Det säger EU-parlamentariker Marita Ulvskog (S) till DN efter EU-parlamentets debatt om den politiska utvecklingen i Ungern på onsdagen. Ungern inskränker medborgarnas fri- och rättigheter i ett antal uppmärksammade lagändringar som skapat stor debatt inom EU. EU-kommissionären Viviane Reding uppmanade Ungern att handla ansvarsfullt såväl i hemlandet som i enlighet med EU:s intressen.

4.

Samma kväll som *Kobra* filmade Magozott Cseresznye var det ytterligare två högerextema band, Romanitikus Eroszak och Egészséges Fejbör, som hade konserter. *Kobras* researcher på plats har studerat dessa band på nära håll, bland annat följt dem i Facebookgrupper och gjort reportage om dem förut. Researchern berättade att för fem till sex år sedan var det en högerextrem konsert ungefär en gång i månaden i Ungern. I dag är det 20 band som är aktiva och de fyller upp kalendern med spelningar så gott som varje helg. De spelar på flera olika orter och de senaste tre åren har även antalet festivaler runt om i Ungern ökat i snabb takt. Till detta faktum tillkommer att den nationalistiska musiken hamnat på topplistorna för den breda publiken med starkt nationalistiska band som Romantikus Eroszak och Karpatia, vars centrala budskap är att Ungerns gränser ska återgå till hur de var före första världskriget (så kallade "Stor-Ungern"). Det senare bandet och deras popularitet har även Korrespondenterna rapporterat om som ett nationalistiskt fenomen i Ungern.

5.

I maj 2013 valde den Judiska världskongressen att förlägga sin kongress i Budapest, för att markera mot den ökande antisemitismen i Ungern. Mötet

föregicks av antisemitiska protester ledda av det högerextremistiska och rasistiska partiet Jobbik. Flera nyhetsbyråer uppmärksammade detta, bland andra Dagens Nyheter och The Economist.

6.

Kobra har ett stort underlag för detta uttalande, både som det formuleras i påannonseringen och av de intervjuade i programmet. Enligt reportrar utan gränser har Ungern fallit mest av alla länder under år 2012, 16 platser. Landet ligger nu på plats 56 i världen, snäppet före Italien men sämre än till exempel Rumänien. Amnesty International har publicerat en rapport där de uttrycker en oro för den nya medialagen och att den hotar yttrandefriheten.

År 2010 infördes en ny medialagstiftning som förändrade spelreglerna för medierna, och genom det parlamentariska läget har denna lagstiftning för första gången passerat utan debatt och utan en bred bas i parlamentet. Enligt tidningen Medievärlden 3 maj 2013 är innebörden denna.

Ungern har inrättat ett medieråd med medlemmar utsedda av premiärministern, som får rätt att bötfälla medier som "rapporterar obalanserat" eller "kränker mänskliga värden". Ungerns nya medielagar reglerar bland annat balansen mellan europeiska och ungerska program och musik i offentliga medier. Den betonar respekt för "familjevärderingar", ett faktum som har gjort de internationella sexuella minoritetsorganisationerna misstänksamma. Om den publicerade informationen inte är balanserad har medierådet rätt att döma medierna i fråga till höga böter eller dra in deras verksamhet. Medierna kan också tvingas offentliggöra sina källor.

I Kobrainslaget intervjuades Evá Simon, som tillhör den respekterade människorättsorganisationen Tasz, på engelska känd som HCLU (The Hungarian Civil Liberties Union) som bland annat bevakat utvecklingen och tillämpningen av de nya medielagarna. Medierådet består enligt Tasz av personer nominerade av Fidesz, och rådet utövar ett tryck mot redaktioner inom Public Service, tv-kanaler, radiostationer och en ny centraliserad nyhetsbyrå. Man kontrollerar frekvenser och sändningstillstånd och enligt Tasz styr man direkt över programinnehållet i vissa fall. Tasz har granskat utbudet och konstaterar att bevakningen av samhällsfrågor inom Public Service har sjunkit från 60 till 45 procent. I kommersiella medier har samhällsbevakningen halverats mellan år 2008 och 2011. Trycket på de kommersiella kanalerna utövas genom att statsägda företag är de största annonsörerna, och dessa företagsledare hotar enligt Tasz redaktionerna med att dra tillbaka sina annonser om man bevakar eller inte bevakar vissa frågor. Vidare är internetpenetrationen låg med svenska mått mätt, mellan 30 och 40 procent använder inte internet över huvud taget enligt Tasz, och många av dessa bor på landsbygden. Den nya konstitutionen spelar också in. Bland lagändringarna finns en ny "civil code" som försvårar möjligheten att få ut allmänna handlingar. Man tillämpar här en 24-timmars lagstiftningsprocess som gör det möjligt att stoppa utlämnandet av vissa handlingar. När Tasz och andra NGO:s begär ut en handling modifieras lagen om informationsfrihet inom 24 timmar för att förhindra att handlingen lämnas

ut. Det ledde till en skandal om monopolisering av tobaksförsäljningen i somras.

Även Al Jazeera har publicerat en artikel om Medierådets nära band till regeringen och dess metoder.

Enligt Arne König, ordförande i Europeiska journalistfederationen, införde den nationalistiska regeringen i Ungern medielagen för att kontrollera de ungerska medierna. Även om Ungern ändrat i medielagen efter kritik från EU är den fortfarande mycket restriktiv och är tänkt att ändra värderingarna i ungerska medier (bland annat betonas respekt för familjevärderingar). Enligt Arne König har den nya medielagen lett till mycket självzensur bland ungerska journalister.

7.

Det påstods aldrig i programmet att någon gata uppkallats efter Adolf Hitler. Ágnes Heller pratar om Miklós Horthy och för att visa hans kopplingar till nazismen visades en bild på Miklós Horthy bredvid Adolf Hitler. Miklós Horthy var statschef i Ungern år 1920–44 och är en av dem som fått en staty rest till sin ära nyligen, på Jobbiks initiativ. Denna staty invigdes i Czókakó år 2012.

Flera personer i Budapest som *Kobras* reporter talade med bekräftade att gatunamns ändrats, och det såg även reportern spår av. *Kobras* researcher på plats har gett redaktionen underlag på att Moscow Square har bytt namn till Széll Kálmán, att Ferihegy Airport har bytt namn till Liszt Ferenc Airport och att Roosevelt Square har bytt namn till Széchenyi Square.

The Economist nämner i en artikel från 2013 om ändringar av namn på gator och torg för Miklós Horthys ära. Ervin Rosenberg, Imre Kertész svenska översättare som flydde Ungern år 1956, skrev för Svenska kommittén mot antisemitism i deras nyhetsbrev i december 2012 om namnändringar och Miklós Horthy statyer som reste lite varstans i landet och att dessa pekade på jude-fientlighet.

8.

Det Ágnes Heller sa var ”Om någon får veta att man är mot regeringen kan man lätt förlora jobbet som till exempel lärare, så man är rädd, kanske mer rädd än man borde vara”. Det som framfördes i programmet var alltså att lärare är rädda att förlora jobbet. Ingen i programmet sa att det har hänt, då det eventuellt inte kommit fram att någon är mot regeringen eftersom de är rädda och undanhåller det.

9.

Ungerska gardet förbjöds men återuppstod en kort tid senare under namnet Nya Ungerska Gardet. På den Jobbik-manifestation Kobra filmade i Székesfehérvár gick medlemmar i Gardet med, det är den grupp som går i en klunga och är svartklädda och har kängor, vilket de alltid har på sig när de går i demonstrationer

tillsammans med Jobbik. *Kobras* reporter ställde även frågor till den lokala Jobbik-representanten om hur han känner inför att Gardet går med, vilket han svarade på. Även de fans reportern pratade med på konserten av Magozott Csersznye berättar att de är med i det nya ungerska Gardet. Detta har redaktionen också inspelat. Att Gardet fortfarande existerar är alltså inget man kan ifrågasätta och att de går i demonstrationståg, svartklädda med kängor i grupp, har *Kobra* bildbevis på.

10.

Redaktionen har under lång tid trots hjälp av flera olika ungerska kontakter på plats haft svårt att hitta folk som kritiserar regeringen offentligt, trots att de gärna kritiserar den anonymt. Redaktionen konstaterar att dess bild stämmer exakt med det Ágnes Heller påstår – att det finns en utbredd rädsla i landet. Flera av *Kobras* intervjupersoner säger också detta, det finns flera inspelade röster. Robert Alföldi som är känd för att vara kritisk var också mycket försiktig i vad han valde att säga när väl kameran var på. *Kobra* pratade också med unga människor som vittnade om rädsla och 30-talsstämningar när kameran var av men samtidigt inte vågade säga något framför kameran.

11.

Uttalandet att oberoende information inte når landsbygden baseras på den låga internetpenetrationen, mellan 30 och 40 procent använder inte internet över huvud taget enligt Tasz, och många av dessa bor på landsbygden. Den absolut vanligaste tillgången till nyheter i landsorten är genom public service och kommersiella kanaler som kontrolleras av regeringen på olika sätt.

12.

Viktor Orbán är känd som en mycket stark ledare som bestämmer allt själv, ungefär som Berlusconi. De andra ministrarna i regeringen är förhållandevis få och anonyma. De exempel programmet tog upp på hans närmsta män och hur de är tillsatta genom gamla vänskapsband, är den lilla grupp makthavare som åsyftas i speakertexten. Värt att notera är att anmälarna inte heller bestrider sakförhållandet. Man vill bara påpeka att det skett i laga ordning, vilket programmet inte bestrider. Det finns dessutom fler exempel än dem Ágnes Heller tar upp. Exempelvis utsågs den första mars år 2013 György Matolcsy, en nära allierad till Viktor Orbán, till chef för landets centralbank.

13.

Citatet att premiärministern utsåg sina barndomsvänner kommer från Ágnes Heller.

14.

Marton Gyöngyösi, som *Kobra* visade bild på, ville upprätta en lista med Ungerns judar för att de var en "säkerhetsrisk". Han har efter detta uttalande i december 2012 till exempel gjort statsbesök i Azerbajdzjan i juni 2013, tillsammans med

Jobbiks partiledare Gábor Vona.

Detta med ”plural” gäller inte Ágnes Hellers uttalande, det gäller bara översättningen. Fakta är dock att högerextrema Jobbik har tre parlamentsledamöter i Europaparlamentet som kan föra deras talan där konstant. Deras namn är Csanád Szegedi, Béla Kovács, Krisztina Morvai. Krisztina Morvai, har bland annat kallat israeler för ”lössbärande mördare”. Jobbik har utöver detta bara det senaste året gjort flera starkt antisemitiska uttalanden, så som föreslagit att Ungern ska upprätta listor över landets judar samt förneka förintelsen.

15.

Den 6 maj 2013 höll Viktor Orbán ett tal i samband med en renovering av kyrkan Ják i västra Ungern.

Europe and Hungary will only be renewed if they focus on traditions of praying and working, Prime Minister Viktor Orbán said during a ceremony marking renovation works at the church of Ják in west Hungary. The new Constitution introduced last year includes the Christian roots of Hungary's statehood at the behest of voters who brought Fidesz to power in 2010, Orbán said, adding that "we consider the path of St Stephen to be our own". The power of the government's two-thirds majority could vanish if patriotically minded Hungarians did not provide daily encouragement because "it is not the government that preserves the nation but the country's residents with national feelings that maintain the government", Orbán said.

Kobras researcher på plats anför att efter talet den 6 maj har den ungerska pressen referat till arbete, bön, fosterland när man pratat om regeringens policy.

16 och 17.

Programledarens speakertext lyder: ”Högern och framförallt extremhögern har flera gånger hotat honom”. Enligt *Kobras* researcher på plats har Robert Alföldi vid minst ett tillfälle fysiskt attackerats av tre berusade män. Vid ett annat tillfälle blev han verbalt förolämpad av framträdande teaterpersoner och kallad ”leftist” som associerar till jude. Vid en premiärvisning av Robert Alföldis föreställningar var polis tvungen att beskydda åskådarna från demonstrerande högerextremister.

KOMMENTARER FRÅN ANMÄLARE

Tre anmälare har kommenterat SVT:s yttrande och anför sammanfattningsvis följande.

Opartiskhet

Programmet gav en vinklad och felaktig bild. Programmet bestod av sakfel, glidningar, sammanblandningar och en obehaglig konspiratorisk ton där påhittade regeringslagord visades med nazisymboler, där ungdomar som dansade folkdans visades samtidigt som en hysterisk hitlerliknande röst vrålade ”To dance” direkt efter att en Jobbikmedlem sagt att folkdans är viktigt för dem och

Ágnes Heller påstår att människor är rädda samtidigt som det visades bilder på människor i slow motion.

Kobra hävdar att de kritiska uttalandena i programmet ”balanserades av uttalanden från de ansvariga”. Ingen från regeringssidan fick komma till tals i programmet. Menar *Kobra* att den obetydliga lokalpolitikern Janos Argyelan eller musikerna i ett källarband är de ansvariga för den påstådda situationen i Ungern? Att påstå att dessa är de ”ansvariga” faller på sin egen orimlighet, att dessutom hävda att dessa röster skulle balansera de övriga åsikterna som framförs i programmet är lika ogrundat. I programmet ställde reportern frågan hur människorna i Ungern reagerar på den nuvarande situationen och om vad de ungerska makthavarna har för drömmar och vad de har för vision. Den enda som fick uttala sig om detta är den mycket regeringskritiske Ágnes Heller. *Kobra* hävdar att de inte kunde få tag i någon med någon annan bild än den som framförs i programmet. *Kobra* låter Dopeman – känd vänsterprovokatör, Ágnes Heller – marxistisk regeringskritiker och Iván Markós – kulturperson på vänsterkanten stå oemotsagda i programmet. Detta i ett land där regeringen har två tredjedelar majoritet. *Kobra*-redaktionen har därför konsekvent föredragit politiskt tydligt vänstervridna källor, källor som ger en ensidig bild och källor som ofta gör värderade uttalanden. Låter man enbart kritiska röster komma till tals, i Ungern och internationellt, samt underlåter att ens reflektera över den andra sidans åsikt, får man ett vinklat, ensidigt program som resultat. *Kobras* reporter blev dessutom inbjuden till den regeringsvänliga radiostationen Lánchid Rádió men det tackade han nej till.

Kobra hävdar att programmets utgångspunkt var att Ungern drivit i riktning mot ultranationalism, acceptans av antisemitism och inskränkande av pressfrihet och att det därför inte är kontroversiellt att hävda detta. Problemet är bara att det är just detta som är ensidigheten eftersom detta inte är ett faktum. Det finns exempel på detta i Ungern liksom i många andra länder och de rapporter som *Kobra* hänvisar till (bland annat en 2 år gammal Amnestyrapport) är uttryck för farhågor vilket är en stor skillnad.

Saklighet

Det som uttrycktes i yttrandet är sakfel, spekulationer och åsikter som i de flesta fall är helt utan konkreta exempel. Det länkas till inaktuella artiklar och resonemang som inte har med frågan att göra. Enstaka och hårt vinklade exempel lyfts fram ur sitt sammanhang, förstoras och används som den generella sanningen. Dessa källors trovärdighet kontrolleras inte heller. Motsägelsefull fakta ignoreras. Gällande den anonyma researchern så har den personen i fråga antingen mycket ringa kunskaper om grundläggande fakta rörande Ungern eller så har personen medvetet vilselett *Kobra*.

Det går inte att gömma sig bakom ursäkten att ”vi gör bara ett program om kultur” när hela programmet är genompolitiserat och fyllt av sakfel i strid med

de regler som gäller för SVT. De punkter som ifrågasatts kan vara obetydliga var för sig men sammantaget i programmet ger de en totalt vinklad och felaktig bild.

1.

I yttrandet skriver *Kobra* ”högerpopulism” i programmet sades ”högerextremism”, det är en väldigt stor skillnad. *Kobra* väljer att bara bemöta exemplet Grekland och undviker därmed problematiken med vad som hävdades i programmet. *Kobra* har även fel om siffrorna, i Ukraina har Svoboda 10, 4 procent, Österrike har FPÖ 20, 5 procent, Schweiz har SVP 26,6 procent, Finland har Sannfinländarna 19,5, procent, Frankrike har Nationella Fronten 13,6 procent. Nationella Fronten spås få runt 24 procent i det kommande EU valet. Det är även felaktigt att påstå att högerpopulismen är påtaglig i Ungern, jämfört med Norden.

Att Fidesz har två tredjedelar majoritet är ovanligt men det skedde genom demokratiska val och tyder snarare på att människorna i Ungern stöder dem och inte Jobbik. I de senaste opinionsmätningarna behåller Fidesz sitt stöd samtidigt som Jobbik minskat till 7 procent. Det är en minskning med 61 procent. Trenden går alltså tvärt emot vad reportern i *Kobra* hävdar.

2.

Att det finns en del ideologiska likheter mellan två högerpartier som Fidesz och Jobbik är sant, precis som det finns ideologiska likheter mellan Socialdemokraterna och Arbetarpartiet Kommunisterna. Att *Kobra* påstod att Fidesz och Jobbik är ideologiska vänner och att Jobbik är en ivrig påhejare av Fidesz är direkt felaktigt.

Kobra hänvisar till en artikel om romer som skrevs av en man som inte har några som helst uppdrag i Fidesz. Artikeln fördömdes av flera ledande personer inom Fidesz och utgör knappast ett ”bevis” för påståendet att Fidesz anammat Jobbiks antisemitism. Ingen skulle komma på tanken att påstå att Moderaterna är ett rasistparti om en före detta moderat uttalade sig illa om invandrare.

Det är inte antisemitiskt att införa en minnesdag för Trianon. Fidesz politiker har deltagit vid invigning av en Miklós Horthy staty vid ett tillfälle. Värt att nämna att det enbart finns tre statyer av Miklós Horthy i Ungern. När den senaste statyn invigdes distanserade sig Fidesz och kallade det en provokation. Att rekommendera författare som även hade antisemitiska åsikter görs på grund av deras kvaliteter inte deras åsikter och det gör definitivt inte Fidesz till ett antisemitistiskt parti. Ska Strindberg också förbjudas?

Det är en social åtgärd att erbjuda romerna statsfinansierat arbete. Det är direkt fel att påstå att paramilitära organisationer har gynnats, det är snarare tvärt om, då Fidesz har förbjudit Gardet.

Hatbrott mot romer har i själva verket minskat sedan Fidesz kom till makten år 2010. Det skedde ett flertal mord då den socialistiska regeringen var vid makten men efter regeringsskiftet har sådant inte inträffat. Av 61 redovisade hatbrott mot romer skedde 46 före regeringsskiftet. *Kobra* ger en direkt motsatt bild av sanningen och hänvisar till en artikel i Al Jazeera med helt felaktiga fakta. Det finns problem i Ungern med rasism och en hel del finns kvar att göra för Fidesz men *Kobra* radar upp sakfel och har inte något fog för att påstå att Fidesz skulle vara ett parti som går att jämföra eller ens likna med Jobbik.

3.

Politikernas uppgift är att stifta lagar. Ingen förnekar att många lagar ändrats. Östeuropa förändras av naturliga skäl avsevärt mer än länderna i väst och omfattande lagändringar är därför ett måste. Vidare missar *Kobra* att nämna att hela diskussionen om konstitutionen är avslutad. En debatt är inte på något sätt ett bevis för att den ena parten har fel. Ungern följde de rekommendationer EU gav och uppfyller i dag alla krav på legalitet och EU-normer. *Kobra* har i sitt yttrande inte kunnat ge stöd för sitt ytterst makabra och konspiratoriska påstående att 600 lagar och att konstitutionen ändrats bara för att få det som Fidesz vill ha det. Som tidigare nämnts har Fidesz dessutom behållit sitt stora stöd.

4.

Talande är att lokalen är halvtom. Personerna som intervjuades utomhus har inget med den högerextrema konserten att göra. De har befunnit sig i en annan stad och har framträtt i lokal media för att de är upprörda över att ha framställts som extremister. Vidare generaliserar *Kobra* bland dessa band, alla är definitivt inte rasistiska och speciellt Karpatia som är den mest kända av dem har inte en rad i sina texter som ens med möda kan tolkas rasistiskt. De sjunger om sitt land som "tronar på minnen från fornstora dar", men det gör man i andra sånger också. I början av programmet ställer programledaren frågan vilken kultur makthavarna vill ha samtidigt som ett antagligen nationalistisk band visas. *Kobra* frågar aldrig vilken kultur makthavarna vill ha senare i programmet. *Kobra* har inte heller kunnat styrka sitt påstående om att "man inte behöver gå långt i Ungern för att hitta en högerextrem konsert".

5.

Detta är ytterligare ett exempel där *Kobra* försöker med glidningar blanda samman Jobbik och Fidesz men i själva verket var just den här händelsen ett mycket tydligt exempel på hur skilda de partierna är. Påståendet om hätsk stämning är dessutom inte på något sätt specifikt för Ungern utan ett problem för Europa. Den judiska världskongressen la inte sin kongress i Budapest för att markera specifikt mot Ungern utan för att markera mot antisemitism i Europa generellt. *Kobras* reporter pekar utan fog ut Ungern specifikt. Mycket riktigt försökte regeringen stoppa demonstrationen, man förbjöd den men domstolen ansåg att det var fel av regeringen att göra så eftersom det råder demonstrations-

frihet i Ungern och ett förbud var inte motiverat. I en fungerande rättsstat är domstolarna oberoende och regeringen kan inte gå emot deras beslut så demonstrationen fick mot regeringens vilja trots allt genomföras. Viktor Orbán höll ett mycket uppskattat tal på kongressen där han tog ett kraftigt avstånd från Jobbik och dess politik. Detta nämndes först inte i västerländsk media, precis som *Kobra* fortfarande väljer att blunda för det. Ronald S. Lauder, Ordföranden för den judiska världskongressen bad Viktor Orbán om ursäkt för detta och prisade hans tal.

6.

Kobra fortsätter hävda att ”regeringsfientlig media inte kan existera” som de naturligtvis inte har något som helst stöd för eftersom det finns massor med oberoende media i Ungern både gällande tv och radiostationer, dags- och veckotidningar samt internetportaler. En av dessa är radiostationen Klubradio som sänder varje dag dygnet runt och är mycket kritisk till regeringen.

7.

Frågan är inte om gatunamn ändrats eller inte. Problemet ligger i hur *Kobra* framställer detta. Reportern säger ”De styrande i Ungern har en tradition av att visa sin makt som kan te sig helt absurt” och vidare enligt Ágnes Heller ”att döpa om gatorna är en ungersk tradition”. Varje land som varit utsatt för en ockupation döper om och ändrar de symboler som ockupationsmakten tvingat på dem. Det är definitivt inte en ”Ungersk tradition”. Vad är det som är så absurt? Anser *Kobra* att Ungern skulle behålla namn på torg och gator uppkallade efter kommunistiska mördare? Att göra sig av med diktaturens symboler är en del av frigörelsen. De exempel som *Kobras* researcher ger är helt okontroversiella, Moskva Torget hette ursprungligen Széll Kálmán torget fram till 1951 då Stalin tvingade till ett namnbyte. Torget har bara återfått sitt ursprungliga namn (Széll Kálmán var en liberal politiker). Att döpa flygplatser efter kända personer är ett turistiskt grepp och har inte det heller med fascism att göra. Det restes inte Miklós Horthy statyer ”lite var stans i landet”. Det finns tre statyer varav en är inom ett privat område som ägs av en kyrka och alla har väckt starka protester. Att gator, torg och parker döpts om efter Raoul Wallenberg eller Olof Palme nämns inte av *Kobra*, inte heller att den nuvarande Fidesz regeringen var den som införde förbud mot förnekelse av förintelsen, som inrättat en holocaust minnesdag, och som just nu håller på att göra ett holocaust museum. Det är också passande för *Kobra* att inte nämna att det varje sommar anordnas en mycket välbesökt judisk festival i Budapest.

8.

Ágnes Heller påstår oemotsagd att det ungerska folket lever i rädsla för att mista jobbet om de kritiserar regeringen, naturligtvis utan något enda exempel. *Kobra* hänvisar inte till något konkret för att styrka det ursprungliga påståendet.

När anklagelserna haglar i det sända programmet och i försvarsskrivelsen om att antiziganism råder i Ungern, så har artikeln som *Kobra* hänvisar till om den sparkade läraren följande titel "Lärare får sparken på grund av kränkning av zigenare!". Det läraren sa är inte vad *Kobra* har fått av sin anonyma researcher. Läraren sa att av 20 zigenarbarn är två till tre duktiga, resten är dumma i huvudet och är primitiva vilket även deras föräldrar är. Dessutom så är de skitiga och luktar illa. Att han genast fick sparken var naturligtvis inte på grund av att han kritiserade regeringen som *Kobra* hävdar utan på grund av hans rasistiska uttalanden om sina elever. Ett tydligt exempel på att Ungerns regering inte tolererar rasism.

9.

Faktum kvarstår, Gardet bildades och tilläts marschera under den förra socialistiska regeringen och förbjöds av den nuvarande regeringen efter 2010. De arkivbilder som *Kobra* visar är från innan 2010. Ja, det finns ett nytt Gardet men de är förbjudna och regeringen gör vad de kan för att hindra dem (som till exempel inför judiska världskongressens kongress i somras) men i en rättstat tillåts även oönskade demonstrationer. Precis som Svenska motståndsrörelsen tilläts marschera på Östermalm. Det kan varken Fidesz eller Alliansen klandras för. Bilden i *Kobra* ger en helt annan vinklad och felaktig bild och *Kobra* har inte bemött detta i sitt yttrande på något sätt.

10.

Hela programmet består av personer som avlöser varandra med kritik av regeringen och alla har kvar sina jobb som regissörer, musiker eller universitetsprofessorer. *Kobra* har heller inte lyckats ge ett enda konkret exempel på att någon har blivit drabbad för att ha riktat kritik mot regeringen.

11.

Återigen totalt bristfällig research. Den regeringskritiska radiokanalen Klubradio sänder på olika frekvenser till Tatabánya, Esztergom, Debrecen, Gyöngyös och Kecskemét. Regeringskritiska dagstidningar (till exempel Népszava och Népszabadság) finns i alla delar av landet samt tv-stationen ATV.

12.

Regeringen har inte på något sätt fritt spelrum att göra vad de vill, de är bundna av konstitutionen och av konstitutionsdomstolens beslut. Domstolen har kritiserats men även här har det rört sig om farhågor och inte konkreta exempel. Faktum är att konstitutionsdomstolen och även presidenten har stoppat ett flertal lagförslag från regeringen.

13.

Frågan handlar inte om de olika politikerna känner varandra, det är det ingen som bestrider och det är inte något konstigt med det heller. Anmälan gäller Ágnes Hellers uttalande om att utnämningarna av ett antal politiker skett av

Viktor Orbán personligen och att det varit frågan om svågerpolitik och maffiametoder. *Kobra* anger underlag som behandlar enbart det faktumet att personerna känner varandra samt lite allmänna spekulationer, inget konkret om det som skulle styrkas. *Kobras* researcher försöker hävda att Viktor Orbán utnämnde László Köver till president, även här har researchern direkt fel. Att László Köver utnämndes berodde på att han vid den tidpunkten var parlamentets talman och enligt konstitutionens 14:e artikel ska talmannen ta över posten som tillförordnad president tills en ny president valts av parlamentet. Det var inte alls Viktor Orbán som utnämnde László Köver, det var den konstitutionella gången. Samma konstitutionella ordning gäller för de övriga utnämningarna. Konstitutionen har kritiserats men dessa delar har aldrig ifrågasatts av någon. Ágnes Hellers ord ”nominated” har översatts till ”utsåg” i textningen. Nominera och utse är två skilda saker. Det är väldigt illa att *Kobra* bortser från Tünde Handós kvalifikationer. Hon är professor i juridik på landets högst rankade universitet men det enda *Kobra* såg är att hon är någons fru.

14.

Anmälan handlade om Ágnes Hellers uttalande att Marton Gyöngyösi under officiella former fick representera Ungern i Rom och att det skulle vara ett bevis för att antisemitiska uttalanden accepteras i parlamentet, vilka båda är sakfel. *Kobra* hävdar att Marton Gyöngyösi även efter det beryktade talet fått göra statsbesök utomlands. Statsbesök görs enbart av statschefer och i Ungerns fall är det presidenten. Marton Gyöngyösi är inte president i Ungern och kan därför inte göra några statsbesök. Nästa steg är officiella besök, dessa görs av regeringschefen eller av honom utsedda representanter. Inte heller detta var det fråga om gällande det besök som *Kobra* hänvisar till. Besöket i Azerbajdzjan var ett besök av Jobbik, inte av Ungern eller dess regering, och därmed inte heller något den ungerska regeringen hade något inflytande eller ansvar över. Marton Gyöngyösi fick inte representera Ungern efter sitt tal och antisemitism är inte accepterat i det ungerska samhället. Förekomst är inte lika med acceptans.

Ágnes Heller använde inte plural men att *Kobra* översatte fel är inte en bagatell i sammanhanget eftersom ungerska inte är ett välkänt språk i Sverige. Texttremsan har heller inte rättats och det är fortfarande plural på SVT Play versionen trots att *Kobra* uppmärksammats på felet.

Kobras exempel om vad som sker i Europaparlamentet är fullständigt irrelevant för sakfrågan. Det är varken den ungerska regeringens mandat eller ”fel” vad ett marginellt oppositionsparti uttrycker där. Att använda exempel på uttalanden i Europaparlamentet som ett argument för att antisemitism skulle vara accepterat i det Ungerska parlamentet borde även *Kobra* inse det orimliga i.

15.

I programmet hävdar Ágnes Heller att ”Arbete, bön, fosterland” är en officiell partislogan. Den påstådda Fidesz sloganen återkommer senare i programmet

ackompanjerat av suggestiv musik och med en stor naziinspirerad flagga över hela skärmen. För att styrka påståendet skriver *Kobra* att orden användes en gång vid en invigning av en kyrka i Ják. Tilläggas kan att det är en liten by med drygt 2 500 invånare som de flesta i Ungern inte ens hört talas om. Det är en viss skillnad på vad *Kobra* och Ágnes Heller hävdar och att orden en gång uttalats i en liten by. Researchern spekulerar här också och påstår att det används fler gånger dock utan något som helst konkret exempel. Ingenting i *Kobras* yttrande kan styrka att det är en Fidesz slogan och sammankopplingen till naziflaggan är direkt konspiratorisk.

16 och 17.

Frågan om det förekommit hot mot Robert Alföldi kan inte härledas till någon anmälare. I hela programmet har dock Fidesz åsyftats när ”högern” nämnts, *Kobra* har inte lyckats ge ett enda exempel på att Fidesz eller Fidesz sympatisörer hotat Robert Alföldi. Den anonyma researchern ger sig på spekulationer igen. Hans första exempel om demonstration utanför arenan är inte på något sätt styrkt att det var personligen mot Robert Alföldi, snarare var det mot pjäsens uppsättning. Det andra exemplet är knappast ett hot och här går den anonyma researchern för långt när han hävdar att när man på ungerska säger ”leftist” (baloldali) så menar man judar. Detta är en direkt lögn. *Kobra* litar dock blint på sin anonyma researcher. Hotet mot Robert Alföldi i fallet med de tre kraftigt berusade männen är det enda konkreta och inte ens i det fallet är det visat vad som var skälet till deras attack och definitivt inte vilka partisympatier de hade.

18.

Den aktion som visades i programmet mot Iván Markós föreställning utfördes av Márton Gulás. Han är en kulturperson på den politiska vänsterkanten och ledande gestalt i Krétakör. *Kobra* försökte få det att se ut som en högerextrem aktion och gör en poäng av att Iván Markós är jude.

19.

Det är även befängt att påstå att Ungern inte har någon kulturminister. Kulturdepartementet ligger under departementet för mänskliga resurser och ansvarig minister är Zoltán Bolag.

TILLÄGGSYTTRANDE FRÅN SVT

SVT har med anledning av anmälarnas kommentarer framfört i huvudsak följande.

Anmälarna för fram att påståendet som görs i programmet om att Ungern saknar ”en egen kulturminister” är felaktigt och de namnger en person som påstås vara kulturminister. På ett ställe i programmet sa speakern.

De regerande Fidesz har en otydlig och lågprioriterad kulturpolitik. Till exempel har de ingen egen kulturminister.

Bakgrunden till denna formulering är att den ungerska regeringen har ett HR-ministerium, ett Ministry of Human Resources. På dess webbsida kan man bland annat läsa följande.

The Ministry of Human Resources is responsible for the functioning of the national healthcare and welfare system in Hungary, the development of school education, the protection of our cultural heritage, promotion of the interests of children and the young, and the realisation of government aims related to sport in Hungary. The Ministry of Human Resources is led by Zoltán Balog.

Det finns alltså ingen egen kulturminister i den ungerska regeringen, enbart en HR-minister som framför allt ansvarar för sjukvård och skola och som en underordnad del även ansvarar för ”skyddandet av vårt kulturella arv”.

Anmälarnas påstående att *Kobras* team avvisade ett erbjudande att träffa redaktionen för Lánchíd Rádió stämmer inte. *Kobras* inspelningsteam i Ungern försökte tala med företrädare för radiostationen Lánchíd Rádió och tidningen Magyar Nemzet som är belägen i samma byggnad. Teamet gick in till receptionen och bad om tillstånd att filma på redaktionen och att få träffa någon, men fick beskedet att det inte var möjligt.

En av anmälarna skriver i sin kommentar att programmet felaktigt skildrade hur statyer av den Hitler-allierade ungerske statschefen Miklós Horthy har börjat resas i Ungern. Anmälaren framhåller att vid den senaste statyinvigningen så protesterade en parlamentsledamot från Fidesz. Han påpekar att detta inte nämdes i programmet. Den referens som anmälaren anger som stöd för sitt påstående hänvisar till en artikel som publicerades den 4 november 2013, det vill säga en dryg vecka efter att *Kobras* program sändes. Samtidigt medger anmälaren att Fidesz-representanter tidigare medverkat vid en invigning av en Miklós Horthy-staty. Att statyer reses över en Hitler-allierad före detta statschef som beslutade om tiotusentals judars deportation och död, och att det även funnits representanter för regeringspartiet närvarande vid dessa ceremonier, ger en bild av det politiska klimatet i Ungern.

SVT vill slutligen understryka att *Kobras* program om kulturlivet i Ungern hade en tydlig utgångspunkt. Den kan beskrivas som att landet under de senaste åren genomgått stora politiska förändringar. Dessa har bland annat inneburit att ultranationalism präglar en stor del av det offentliga samtalet, att det fria ordet hotats och att toleransen för antisemitism och antiziganism har ökat påtagligt. Utifrån denna premiss gav programmet en skildring av hur kulturlivet i Ungern påverkats. Anmälarna accepterar inte programmets premiss. Men den har stöd i en rad artiklar från internationell press (Der Spiegel, The Economist, Al-Jazeera med flera), uttalanden från institutioner inom EU, en rapport från Amnesty, samt i den research som redaktionen redovisat. Det måste vara möjligt för ett kulturprogram att skildra kulturlivet i ett land utifrån en övergripande, allmänt accepterad premiss. Det arbetssätt som redaktionen för *Kobra* använt i det

anmälda programmet ligger i linje med SVT:s uppdrag att granska och att skapa debatt.

Anmälarna för i övrigt fram en rad påståenden som SVT antingen bemött i tidigare yttrande eller som SVT inte bedömer ha någon avgörande betydelse för bedömningen av sakligheten eller opartiskheten i programmet.

KOMMENTARER TILL SVT:S TILLÄGGSYTTRANDE

SVT skrev i sitt yttrande "SVT anser att det måste vara möjligt att göra ett program om kulturlivet i Ungern utan att regeringens företrädare intervjuas, särskilt som den ungerska regeringen saknar kulturminister". Ungern har inte en funktion med titeln kulturminister men dess ansvarsområde finns under en ministers ansvar. Denne har ett bredare ansvarsområde än den svenska kulturministern som även är idrottsminister. Uttalandet att Fidesz har en lågprioriterad kulturpolitik baserat på att de saknar någon med titel kulturminister var osakligt.

Kobra har en version och Lánchíd Rádió och Magyar Nemzet har en annan om vad som hände vid *Kobras* besök. Ord står mot ord. Varför har inte *Kobra*-teamet som påstår att i det närmaste samtliga ungerska radiostationer är regeringsvänliga, sökt sig till en enda av de övriga?

Den beskrivning *Kobra* väljer att ge av Miklós Horthy är inte en på något sätt etablerad sanning utan en oerhört förenklad och politiskt vinklad bild. I *Kobras* resonemang delas skuld ut utifrån vem man umgås med. *Kobra* hävdar att det sker en massrehabilitering av (fascisten) Miklós Horthy och att det reses statyer och döps gator och torg efter honom "lite var stans". Dessutom hävdar *Kobra* att detta görs med Fidesz regeringens goda minne och stöd och att de därför underförstått kan sägas stödja ultranationalism och antisemitism. Medvetet eller omedvetet fortsätter *Kobra* att använda plural och talar om "ceremonier" trots att det enbart rörde sig om ett enda tillfälle. Vid sändningstillfället fanns två statyer av Miklós Horthy i hela landet (inte lite var stans). Vid invigningen för drygt två år sedan av en av dessa statyer deltog två lokala Fidesz medlemmar (enligt vissa källor endast en). När den tredje statyn invigdes på en privat tomt som tillhör en kyrka protesterade Fidesz mot detta. Det sistnämnda är alltså dagens situation.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (vid tidpunkten för sändningen enligt 5 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version

eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (vid tidpunkten för sändningen enligt 9 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Med kommentarskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämndens uppgift är att övervaka innehållet i sända program i förhållande till bestämmelserna i radio- och tv-lagen och sändningstillståndet. Dessa bestämmelser är inte tillämpliga på textinformation på programföretagets webbplats eller Facebooksida. Det ingår inte heller i nämndens uppgifter att pröva omständigheterna kring tillkomsten av ett program. Anmälarnas kritik i dessa avseenden lämnas därför utan åtgärd.

Delar av anmälarnas kritik är riktad mot argument och fakta som SVT fört fram i sitt yttrande. Nämndens bedömning begränsas till de uppgifter som lämnades och förhållanden som skildrades i programmet.

Saklighet

Anmälarna har på utförliga grunder fört fram ett antal punkter som de anser visar att programmet beskrev sakförhållanden på ett felaktigt eller missvisande sätt. Nämnden konstaterar inledningsvis att programmet i stora delar byggde på uttalanden och uppfattningar av tillfälliga medverkande. Att dessa personer gav uttryck för sina personliga betraktelser av händelseutvecklingen i Ungern medför

inte att kravet på saklighet har åsidosatts. Vad anmälarna anfört om påståendena om exempelvis svågerpolitik, gator som döpts om, i vilken utsträckning oberoende information når landsbygden och representation i parlamentsdelegationer, strider därmed inte mot detta krav.

I flera sammanhang tydliggjordes de medverkandes kommentarer med bilder eller grafik. Så var exempelvis fallet med uttalandet om en slogan om arbete, bön och fosterland. Nämnden kan inte finna att dessa illustrationer medför att programmet strider mot kravet på saklighet.

Även om de enskilda uttalandena som gjordes av tillfälligt medverkande – och de kommentarer från reportern och illustrationer som tydliggjorde dessa uttalanden – inte var och en för sig är oförenliga med saklighetskravet, får den sammantagna kritiken som dessa betraktelser innefattade bedömas inom ramen för kravet på opartiskhet.

När det gäller övriga invändningar som anmälarna fört fram mot programmet, finns det enligt nämnden skäl att särskilt lyfta fram nedanstående punkter i bedömningen. I övriga delar kan nämnden konstatera att det anmälarna tar upp inte medför att programmet strider mot kravet på saklighet.

Bilden av Gardet

I programmet visades bilder från år 2009 på den numera förbjudna högerextrema organisationen Gardet som marscherade på öppen gata. Dessa bilder kunde på ett missvisande sätt ge intryck av att vara tagna nyligen. Av uppgifter som anförts i ärendet framgår dock att Gardet fortfarande finns kvar. Nämnden kan inte finna att det strider mot kravet på saklighet att visa arkivbilder på det sätt som skedde i programmet.

Översättning

Flera anmälare har anfört att SVT översatte ett av Ágnes Hellers uttalanden felaktigt genom att det i översättningstexten stod ”antisemitiska uttalanden” trots att hon använde singular i sin formulering. SVT har inte motsatt sig anmälarnas beskrivning av att översättningen var felaktig. Nämnden anser dock att felöversättningen i sammanhanget inte var av sådan betydelse att den medför att programmet strider mot kravet på saklighet.

Ungerns kulturminister

Anmälarna vänder sig mot reporterns uttalande ”Fidesz har en otydlig och lågprioriterad kulturpolitik. Till exempel har de ingen egen kulturminister”. De anför att ministern för mänskliga resurser ansvarar för kulturpolitiken och följaktligen är kulturminister. SVT har i sitt yttrande anfört att ministern för mänskliga resurser framförallt ansvarar för sjukvård och skola och att Fidesz därför inte har en ”egen kulturminister”. Enligt nämndens mening kunde det gjorts tydligare i programmet hur ansvarsfördelningen i fråga om kultur ser ut i

den ungerska regeringen. Nämnden kan dock inte finna att vad anmälarna anfört medför att programmet i detta avseende strider mot kravet på saklighet.

Opartiskhet

Programmet utgjorde till stor del kritik mot regeringspartiet Fidesz och mot partiet Jobbik. Enligt nämndens praxis får politiska partier godta en relativt långtgående kritik innan det kan krävas att partierna i fråga måste ges tillfälle att bemöta kritiken. Enligt nämndens mening passerade den kritik som fördes fram i programmet inte den gränsen. Det förhållandet att en representant för Jobbik uttalade sig i en fråga och att inte någon representant för regeringen bemötte uttalanden i programmet strider därför inte mot kravet på opartiskhet.

Vad anmälarna anfört om att de tillfälligt medverkande i övrigt oemotsagda fick föra fram sina åsikter medför inte heller att inslaget strider mot detta krav.

Fokus i programmet låg i grad hög på högerextremism och Jobbik och vad dessa strömningar lett till för det ungerska kulturlivets del. Någon tydlig redogörelse för innehållet i Fidesz politik på kulturområdet i jämförelse med Jobbiks gavs inte. Nämnden anser att det därmed blev en sammanblandning i programmet av den politik som förs av Fidesz i regeringsställning med den som Jobbik står för. Mot bakgrund av att programmet skildrade det ungerska kulturlivet utifrån ett politiskt klimat och med beaktande av SVT:s skyldighet att granska, kommentera och skapa debatt, kan nämnden dock inte finna att denna otydlighet innebar ett ställningstagande från SVT:s sida. Nämnden kan heller inte finna att programmet på något annat sätt, exempelvis genom bildillustrationer eller valet av medverkande, var partiskt i strid med sändningstillståndet.

Övrigt

Nämnden kan inte finna att vad anmälarna i övrigt anfört medför att programmet strider mot bestämmelserna i SVT:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Johannes Wik